

Energetická politika EU a její nástroje

Jan Jedlička, Richard Doležal, Jan Heřman

Česká spořitelna

EU OFFICE

Česká spořitelna, a.s.

Poláčkova 1976/2

140 00 Praha 4

tel.: +420 261 073 308

fax: +420 261 073 004

EU_office@csas.cz

<http://www.csas.cz/eu>

Petr Zahradník

+420 261 073 019

pzahradnik@csas.cz

Jan Jedlička

+420 261 073 484

jjedlicka@csas.cz

Alena Smolíková

+420 261 073 308

asmolikova@csas.cz

Obsah:

Úvod.....	3
Hlavní cíle a nástroje energetické politiky EU	4
1. Zvýšení energetické účinnosti.....	4
2. Dosažení správně fungujícího vnitřního trhu plynem a elektřinou k prospěchu občanů	5
3. Podpora obnovitelných zdrojů energie	6
4. Zesílení jaderné bezpečnosti	7
5. Zabezpečení dodávek energie do Evropy a další rozvíjení mezinárodní spolupráce	8
6. Zlepšení vztahu mezi energetickou politikou a oblastmi životního prostředí a výzkumu	9
Služby České spořitelny	10
Program Finesa – FINancování Energii Spořicíh Aplikací.....	10
EU program business	11

Úvod

Energetická politika Evropské unie je charakteristická svou **zvláštní povahou**. Sice na komunitární úrovni existuje, velká část pravomocí však nadále zůstává v rukou členských států. Hovořit proto o společné energetické politice – po vzoru společné zemědělské politiky či společné obchodní politiky – by bylo chybné.

Ve Smlouvě o ES či ve Smlouvě o EU **není pro energetiku vyhrazena zvláštní kapitola**. Římská smlouva pouze stanovuje, že činnosti Evropského společenství zaměřené ke splnění svých cílů zahrnuje i opatření v energetice. Větší důraz na energetiku klade připravovaná **Smlouva o Ústavě pro Evropu**, která jí věnuje samostatný oddíl a řadí ji mezi oblasti, ve kterých Evropská unie sdílí pravomoci s členskými státy. V rámci vytváření a fungování vnitřního trhu a s přihlédnutím k ochraně životního prostředí má energetická politika EU podle Ústavní smlouvy za cíl:

- zajistit **fungování trhu s energií**,
- zajistit **bezpečnost dodávek energie** v Unii,
- podporovat **energetickou účinnost a úspory energie**, jakož i rozvoj nových a **obnovitelných zdrojů energie**.

Otázka stanovení podmínek pro využívání energetických zdrojů i volby mezi různými energetickými zdroji je **zachována v pravomoci členských států**. Na současné podobě energetické politiky by tedy ani připravovaná Ústava pro Evropu, která se nyní nachází ve stádiu klinické smrti, neměla nic změnit.

Záležitostí spojeným s energetikou – trhu uhlím – se věnuje Pařížská smlouva zakládající **Evropské společenství uhlí a oceli** (její platnost vypršela v roce 2002 a byla včleněna do Smlouvy o ES) a smlouva zakládající Evropské společenství pro atomovou energii (**EURATOM**), která se zabývá bezpečným a efektivním využíváním jaderné energie.

Energetická politika EU má **průřezový charakter**. V rámci Evropské komise sice existuje **Generální ředitelství pro energetiku a dopravu**, energetickou problematikou se ale zabývají i GŘ pro vnitřní trh a služby či GŘ pro životní prostředí. V politické rovině je za obor odpovědný **evropský komisař pro energetiku**, kterým je od listopadu loňského roku Lotyš **Andris Piebalgs**. Na úrovni členských států se schází **Rada EU pro energetiku**, která sdružuje ministry členských států s energetikou ve svém portfoliu. V Evropském parlamentu je energetika v gesci **Výboru pro průmysl, výzkum a energetiku**, který má i české zastoupení. Jeho místopředsedou je europoslanec Miloslav Ransdorf a řadovými členy poslanci Jan Březina a Vladimír Remek.

Hlavní cíle a nástroje energetické politiky EU

Prvotním cílem evropské energetické politiky je **zajistit stabilní dodávky energie a současně spotřebitelům poskytnout možnost nakupovat elektrickou energii, plyn či pohonné hmoty, apod. za dostupné ceny**, a to vše při respektování ochrany životního prostředí. Energetika je jako jeden z klíčových sektorů evropské ekonomiky životně důležitá pro konkurenceschopnost a prostřednictvím ní pro realizaci **Lisabonské strategie**, dále pro naplňování závazků vyplývajících z **Kjótského protokolu** a rovněž významná je i z hlediska **zajištění evropské bezpečnosti**.

Podle komisaře Piebalgse bude období do roku 2010 rozhodujícím momentem pro energetickou politiku EU. Zdá se pravděpodobné, že ceny ropy a zemního plynu minimálně ve střednědobém horizontu dále porostou. Unie musí zároveň podporovat Kjótský proces snižování emisí skleníkových plynů a udržovat si postavení vůdčího subjektu v odpovědnosti za životní prostředí na Zemi. Vzhledem k rozdělení přírodního bohatství je patrné, že Evropská unie bude do budoucna **stále více závislejší na vnějších zdrojích energie**.

V závislosti na všech výše uvedených faktorech, které formují aktuální podobu evropské energetické politiky, můžeme identifikovat její tři hlavní současné cíle:

- **vytvoření efektivních otevřených konkurenčních trhů s elektřinou a plynem,**
- **zajištění bezpečnosti dodávek energie,**
- **dosazení přísných environmentálních cílů, zejména v boji proti klimatickým změnám.**

K naplnění definovaných cílů je potřeba realizovat těchto šest hlavních priorit:

1. zvýšit energetickou účinnost,
2. dosáhnout správně fungujícího jednotného vnitřního trhu pro plyn a elektrickou energii ku prospěchu všech občanů,
3. podporovat obnovitelné zdroje energie,
4. posilovat jadernou bezpečnost,
5. zabezpečit dodávky energie do Evropy a dále rozvíjet mezinárodní spolupráci v energetice,
6. zlepšovat vztah mezi energetickou politikou a oblastmi životního prostředí a výzkumu.

1. Zvýšení energetické účinnosti

Energetická účinnost je klíčovým pojmem aktuální energetické politiky Evropské komise a s největší pravděpodobností zůstane i v blízké budoucnosti.

Je všeobecně přijímáno, že Evropská unie může **ušetřit až 20 % své energetické spotřeby**. I když se podaří realizovat pouze část tohoto potenciálu, dojde ke zvýšení evropské konkurenceschopnosti, k posílení bezpečnosti dodávek energií a k růstu šancí na splnění Kjótského protokolu. Nezanedbatelný by byl i přírůstek pracovních míst a zaměstnanosti, neboť většina služeb a výrobků k posílení energetické účinnosti pochází ze států EU.

Komisař Piebalgs považuje jako realistický cíl **uspořit do roku 2010 ekvivalent 70 milionů tun ropy ročně**, které by bez přijetí adekvátních opatření byly spotřebovány. To představuje **roční úspory 15 mld. euro**, pokles emisí CO₂ o 140 mil. tun a zároveň mírné snížení závislosti na vnějších zdrojích energie – odhady hovoří o 4 % veškerých dovozů ropy.

Zvyšování energetické účinnosti není zcela novým aspektem energetické politiky EU, i když v konkrétní podobě se začala přijímat opatření až na začátku nového milénia (viz box).

BOX: Nejdůležitější legislativa EU k energetické účinnosti:

- směrnice 2002/91/ES o energetické náročnosti budov,
- směrnice 2004/8/ES o podpoře kogenerace,
- směrnice 2003/96/ES o zdanění energetických produktů a elektřiny,
- směrnice 2000/55/ES o požadavcích na energetickou účinnost elektrických předřadníků zářivkového osvětlení,
- směrnice 2002/40/ES o energetických štítcích elektrických trub, klimatizací a ledniček pro domácnost,
- nařízení 2001/2422/ES o označování energetické účinnosti kancelářských přístrojů,
- směrnice 2005/32/ES o určení požadavků na ekodesign energetických spotřebičů,
- návrh směrnice o účinnosti v konečné spotřebě energie a o energetických službách.

Budoucí politiku Evropské unie v oblasti úspor energií a posilování energetické účinnosti nastínila **Zelená kniha EU o energetické účinnosti**. Při této příležitosti komisař Piebalgs upozornil, že pokud by nebyla přijata žádná dodatečná opatření, spotřeba energie v EU by v příštích 15 letech **stoupla minimálně o 10 %**. To by bylo velmi nepříznivé, neboť podle odhadů bude v roce 2030 EU **závislá ze 70 % na dovozu veškeré energie (z toho 90 % ropy a 80 % dovozu plynu)** ze zahraničí. Nevyzpytatelné ceny energetických surovin jsou navíc dalším potenciálním rizikem.

Zelená kniha proto naznačuje řadu možností, jak dosáhnout cíle do roku 2020 uspořit 20 % spotřeby energie v EU prostřednictvím **změny chování spotřebitelů** (např. výměna starého bojleru, pravidelné kontroly tlaku v pneumatikách aut či kvalitní izolace střechy rodinných domků) a **širšího zavádění účinnějších technologií v podnikatelské sféře**. Pro realizaci úsporných opatření domácnostmi i podniky je však zapotřebí, aby státní správa představila dostatečné motivační pobídky.

V rámci Zelené knihy je navrhováno, aby členské státy povinně zpracovávaly **pravidelné roční plány energetických úspor**, které pak budou pečlivě aplikovat pod dohledem EU. Mají zahrnout lepší informace pro občany, lepší označování energetické spotřeby na výrobcích, ale i daňové nástroje, jako postihy plynů a úlevy spořičům, státní podpory i evropské fondy lépe cílené na energetickou účinnost či vylepšení směrnice o izolaci budov.

K dosažení všech těchto cílů Komise vyzývá k vytváření partnerství mezi Evropskou komisí, členskými státy na národní i regionální úrovni a ostatními relevantními subjekty typu mezinárodních finančních institucí. V této souvislosti hraje důležitou roli **Mezinárodní finanční korporace (IFC)**, jejíž podpůrné programy lze využít i v České republice (viz níže).

Výstupem Zelené knihy, která je nyní otevřena konzultacím zainteresovaných stran, bude v příštím roce vydání konkrétnějšího **akčního plánu**, který definuje jednotlivé legislativní akty k provedení potřebných opatření.

2. Dosažení správně fungujícího vnitřního trhu plynem a elektrickou energií ku prospěchu všech občanů

Politická rozhodnutí v oblasti liberalizace energetických trhů byla již učiněna a dostatečný právní rámec je ustaven. Aktuální prioritou je zajistit, aby schválená pravidla **byla řádně a správně implementována** jednotlivými národními státy.

Cílem liberalizace je **rozšíření konkurence a snížení cen**. Na základě liberalizačních směrnic se Evropská unie stala nejvíce integrovaným energetickým trhem na světě. **Od července 2004** se otevřely trhy plynem a elektřinou pro veškeré podnikové zákazníky a **od července 2007** se otevřou i pro domácnosti. Úspěch je však nedostatečný a někdy pouze na papíře.

Čtvrtá výroční zpráva o zavádění vnitřního trhu se zemním plynem a elektřinou, která byla publikována v lednu 2005, konstatovala smutnou skutečnost. Ačkoliv **směrnice 2003/54/ES** o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou a **směrnice 2003/55/ES** o společných pravidlech pro vnitřní trh se zemním plynem platí od července 2004, do národní legislativy ji nestihlo v termínu plně přijmout 18 z 25 členských států!

Dalším z legislativních pilířů jednotného vnitřního trhu v této oblasti tvoří **nařízení 2003/1228/ES** o přeshraničním obchodu s elektrickou energií, které stanovuje pravidla pro přenos elektřiny mezi členskými státy, a připravované nařízení o podmínkách přístupu k plynárenským přepravním soustavám.

Neúplným uplatňováním směrnic Evropská unie dostatečně **nevyužívá hospodářský potenciál**, který vychází z plně otevřených liberalizovaných energetických trhů. Zatímco některé země (například Velká Británie u plynu i elektřiny a skandinávské země u elektřiny) disponují dostatečně rozvinutými trhy s výslednými nízkými cenami, u jiných zemí včetně ČR jsou výsledky méně uspokojivé a pokrok je příliš pomalý.

Navíc zaostávají investice do budování přeshraniční infrastruktury, což dále **brání opravdovému jednotnému vnitřnímu trhu v celé Unii**. Z otevření trhu plynem a elektrickou energií budou spotřebitelé a zákazníci profitovat pouze tehdy, budou-li k dispozici adekvátní propojovací sítě.

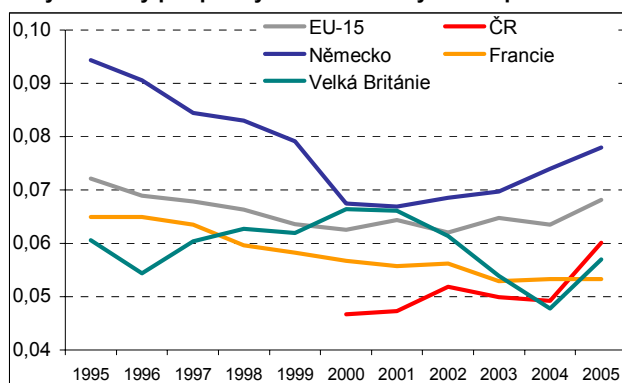
Je třeba **rozvinout větší konkurenci na trhu**. V současnosti ve velké části členských zemí nadále dominují bývalé přirozené monopoly a pouze pár zákazníků mění dodavatele. Navíc nebyla všude dosažena plná nezávislost operátorů přenosových soustav a oddělení provozovatelů distribučních sítí.

Další směr v prosazení skutečného otevření energetických trhů nastaví souhrnný **report o fungování trhů plynem a elektrickou energií**, jehož vydání je plánováno na konec roku 2005. Report identifikuje zlepšení, které je možné a potřebné zavést, a legislativní opatření, které Komise v případě nezbytnosti navrhne.

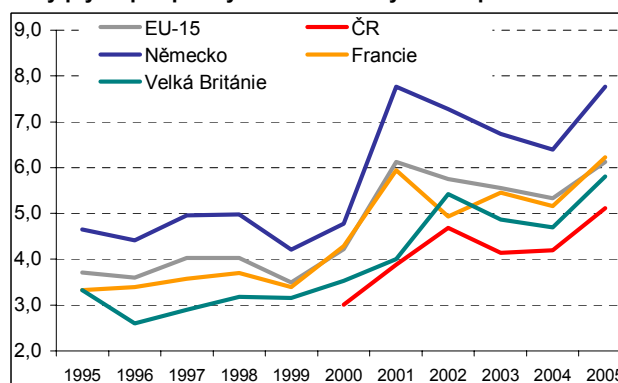
I přes všechny problémy lze otevření energetických trhů v EU označit za **úspěšný projekt**. Ceny elektřiny ve většině zemí klesly ve srovnání s rokem 1995 v reálném vyjádření o **10 až 15 procent**. Ve většině zemí čtvrtina zákazníků z řad podniků změnila dodavatele elektřiny. Nový dodavatel však ve většině případů pochází ze stejné země, podíl zahraničních elektrárenských firem na domácím trhu je v průměru menší než 20 %. Pozitivní efekty otevření trhu plynem nejsou na první pohled patrné, neboť je zkresluje v posledních letech rostoucí světové ceny ropy, od kterých jsou ceny plynu odvozeny.

Ceny elektřiny pro průmyslové zákazníky v EUR per kWh

Zdroj: Eurostat

Ceny plynu pro průmyslové zákazníky v EUR per GJ

Zdroj: Eurostat

3. Podpora obnovitelných zdrojů energie

Vyšší využívání obnovitelných zdrojů energie **eliminuje negativní změny globálního klimatu** a zároveň **přispívá k posilování konkurenceschopnosti** prostřednictvím tvorby nových pracovních míst a upevňování evropské pozice lídra v eko-technologiích.

Základním dokumentem v této oblasti je **směrnice 2001/77/EC** o podpoře elektřiny z obnovitelných zdrojů. Ta pro EU jako celek stanoví cíl do roku 2010 dosáhnout **12 % hrubé národní spotřeby energie z obnovitelných zdrojů** a dále ve stejném období dosáhnout podílu **22,1 % elektřiny vyrobené z obnovitelných energetických zdrojů** v rámci celkové spotřeby elektřiny. Členské státy se pro dosažení těchto komunitárních cílů definují své **národní směrné cíle** v obou dvou kategoriích. Ty se mohou u jednotlivých států lišit v závislosti na jejich přírodních podmínkách. Za obnovitelné zdroje jsou považovány vodní, větrné, solární elektrárny a zařízení využívající geotermální energii a spalující biomasu. Pokud se však nepodaří zlepšit současné trendy, podíl „zelené elektrické energie“ nepřesáhne 18 %.

K dosažení cílových hodnot se využívá řada podpůrných nástrojů. V jednotlivých členských zemích se **podpůrná schémata liší podle politických priorit daných státy** a sahají od přímé finanční podpory, přes stanovování minimálních výkupních cen vyrobené elektřiny až po investiční pobídky či daňové výhody. Ve střednědobém horizontu Komise jejich **harmonizaci nepředpokládá**. Sám komisař pro energetiku Andris Piebalgs v rámci svého mandátu (do konce roku 2009) s předložením takového návrhu nepočítá. Podle jeho názoru je nejlepším přístupem spolupráce existujících schémat podpory s cílem zajistit stanovené hodnoty ve směrnici o podpoře elektřiny z obnovitelných zdrojů.

Kromě ní je dalším rozhodujícím aktem podpory obnovitelných zdrojů **směrnice 2003/30/ES** o podpoře využívání biopaliv anebo jiných obnovitelných zdrojů v dopravě. Na jejím základě členské státy musí zajistit, aby **minimální podíl biopaliv** (a jiných alternativních pohonných paliv) na energetickém obsahu benzínu a nafty **pro dopravní účely činil 2 % do konce roku 2005, resp. 5,75 % do konce roku 2010**.

Mezi legislativní akty k podpoře biopaliv patří i **směrnice 2003/96/ES** o zdanění energetických produktů. Ta umožňuje aplikovat **sníženou sazbu spotřební daně na biopaliva** používaná jako motorové palivo. V současné době tento zvýhodněný daňový režim využívá devět členských států, mezi nimi i Česká republika.

Na podporu obnovitelných zdrojů energie jsou určeny i program **„Inteligentní Energie pro Evropu“**. Jedná se o komunitární podpůrný program na období 2003 až 2006, jehož smyslem je poskytovat finanční podporu místním, regionálním a národním iniciativám tak, aby došlo k odstraňování tržních bariér pro **vyšší využívání obnovitelné energie a zvyšování energetické účinnosti**.

Na rozdíl například od „6. rámcového programu pro výzkum a technologie“ tento program neumožňuje hradit investice do technologií, naopak více se **zaměřuje na propagační aktivity**.

Program je rozdělen na čtyři oblasti:

- **SAVE** – cílem je zlepšení energetické účinnosti a racionálního používání energie, hlavně v průmyslu a stavebnictví.
- **ALTENER** – zahrnuje propagaci nových a obnovitelných zdrojů energie pro centralizovanou i decentralizovanou výrobu elektřiny, tepla a jejich integraci do místního ekosystému a energetického systému.
- **STEER** – představuje podporu pro iniciativy spojené s energetickými aspekty dopravy, s diversifikací paliv, s propagací obnovitelných paliv (biopaliv) a s energetickou účinností v dopravě.
- **COOPENER** – podporuje aktivity spojené s propagací obnovitelných zdrojů energie a energetické účinnosti v rozvojových zemích, především v rámci spolupráce EU s rozvojovými zeměmi Afriky, Asie, Latinské Ameriky a Pacifické oblasti.

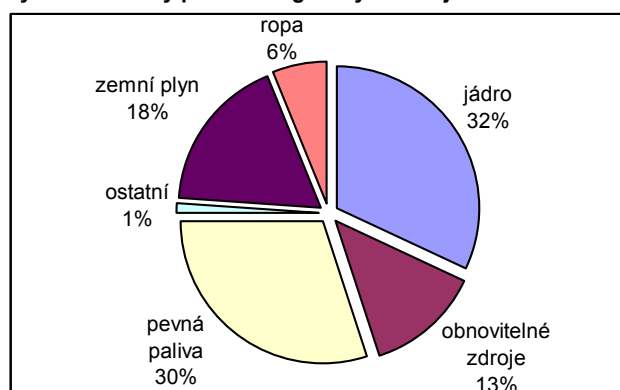
Program na celé období 2003 až 2006 počítá s rozpočtem 250 milionů euro. Na budoucí finanční perspektivu 2007 až 2013 je navrženo podstatné navýšení jeho rozpočtu.

4. Zesílení jaderné bezpečnosti

Jaderná energie je důležitou částí energetického mixu. V současnosti se na výrobě elektrické energie podílí **zhruba třetinou** a do budoucna je pravděpodobné, že se díky zvyšující se závislosti na ropě a ropných produktech a díky závazkům k redukci emisí skleníkových plynů tento podíl minimálně nesníží. V energetické politice má Evropská komise za povinnost implementovat **Smlouvu o Euratomu**, zejména opatření radiologické ochrany a jaderné bezpečnosti.

Jak již bylo naznačeno výše, hlavní politikou Evropské unie v otázce jaderné energetiky je **důraz na bezpečnost provozů**. Za posledních pět let bylo pracovníky Evropské komise uskutečněno více než 2500 inspekcí jaderné bezpečnosti ročně.

Výroba elektřiny podle energetických zdrojů v EU-25

Zdroj: Evropská komise, za rok 2002

BOX: Starší členové Evropské unie (EU-15) a jaderná energie

Osm z patnácti „starších“ členů EU v současné době provozuje atomové elektrárny. Pět z nich na jadernou energetiku ale uvalilo moratorium. Německo se rozhodlo ukončit výrobu elektrické energie z jádra v roce 2021, Belgie počítá s podobným procesem do konce roku 2025. Nizozemí, Španělsko a Švédsko plánuje pokračovat s produkcí jaderné elektřiny pouze do ukončení životnosti svých atomových elektráren. Zbylé tři země – Francie, Finsko a Velká Británie – o ukončení provozu jaderné energetiky neuvažují. Ve Francii a Finsku dokonce plánují výstavbu nových reaktorů.

Noví členové Evropské unie (EU-10) a jaderná energie

Desítky zemí do Unie přistoupivší v loňském květnu v otázce jaderné energetiky nezastávají tak striktní postoje. Některé z nich se v rámci vyjednávání o vstupu do EU dohodly na uzavření svých starých a nespolehlivých reaktorů. Ve většině z nich se o moratoriu na jadernou energetiku neuvažuje.

Jednoznačné bezpečnostní standardy jaderné energetiky nicméně **na komunitární úrovni neexistují** a jsou v rukou členských států. Začátkem roku 2003 proto Evropská komise přišla s **návrhy dvou směrnic**, které mimo jiné reagují na rozšíření EU o desítku nových států s nižšími bezpečnostními standardy v otázkách jaderné energetiky:

- **Návrh směrnice v oblasti bezpečnosti jaderných zařízení** (KOM 2003/32-1) – stanovuje společné bezpečnostní standardy založené na mezinárodně uznávaných principech Mezinárodní agentury pro atomovou energii (IAEA), které mohou být v EU vynutitelné. Důležitou úlohu získá tzv. národní regulační výbor, který bude složen ze zástupců národních regulačních orgánů a Evropské komise.
- **Návrh směrnice o nakládání s vyhořelým jaderným palivem a radioaktivními odpady** (KOM 2003/32-2) – členským státům ukládá povinnost sestavovat programy zacházení s radioaktivním odpadem. Konkrétní metoda uchovávání není povinně stanovena, pokud to je možné, prioritou by mělo být hlubinné ukládání.

S návrhy zatím příliš nesouhlasí členské státy, které se brání přenosu kompetencí do Bruselu.

V oblasti evropské politiky upravující jadernou energetiku stojí za zmínku důraz **na vývoj a výzkum**, zejména v otázce nalezení dlouhodobého technického řešení pro bezpečnější zacházení s vyhořelým jaderným palivem. Za účelem vyšší

koncentrace a racionálnějšího použití dostupných zdrojů navrhla Komise založení **Společného podniku pro zacházení s jaderným odpadem**, který by měl řídit evropské aktivity v této oblasti a měl by být financován z připravovaného 7. rámcového programu Evropského společenství pro atomovou energii (EURATOM) pro výzkum a technologický rozvoj.

5. Zabezpečení dodávek energie do Evropy a další rozvíjení mezinárodní spolupráce v energetice

Energetická situace ve světě se za posledních několik let změnila. Poptávka v Číně a Indii rapidně roste a vytáhla ceny energetických surovin – zejména ropy – na dlouhodobá maxima. Podle některých odborníků však ani jejich současná úroveň **okolo 60 dolarů za barel** nemusí být konečná a ve střednědobém horizontu dále poroste.

Budoucí trendy energetické závislosti byly definovány již v roce 2000 v **Zelené knize „Směrem k evropské strategii bezpečnosti energetických dodávek“**. Podle jejího scénáře bude EU v roce 2030 ze 70 % závislá na dovozu energie z třetích zemí oproti současné úrovni 50 %. Stále se nepodařilo zkrotit růst spotřeby elektrické energie (ročně +1 až 2 %), zatímco energetické suroviny dostupné na území Evropské unie jsou **omezené či ekonomicky nevyužitelné**.

Na dokument z roku 2000 navázala **Zelená kniha „Čtyři roky evropských iniciativ“** z poloviny letošního roku. Ta zdůrazňuje, že od roku 2000 se negativní trendy vedoucí ke zvyšování závislosti na zahraničních zdrojích energie navzdory dosaženému pokroku nepodařilo zvrátit. Ke zlepšení situace navrhuje čtyři úkoly:

1. **Řízení poptávky po energiích** – prvotním úkolem je maximální možné snižování spotřeby energií. To se vedle domácností týká i průmyslových odvětví, která jsou největšími konzumenty energií, a dopravy.
2. **Diversifikace evropských zdrojů** – EU má omezené zdroje energie, ale ty se musí naučit více využívat. Jaderná energie se na výrobě elektřiny podílí zhruba 1/3 a představuje relativně levný stabilní zdroj, navíc bez emisí CO₂. Je potřeba nalézt čistější technologie výroby elektřiny z uhlí, kterého má Evropa dostatek. Velký potenciál mají obnovitelné zdroje energie a biopaliva, která mohou nahrazovat ropné produkty. Termojaderná fúze a palivo na bázi vodíku jsou zatím hubdou budoucnosti, které v cestě stojí řada překážek.
3. **Urychlení zavádění jednotného vnitřního trhu v energetice** – výpadky elektrického proudu v létě 2003 jasně demonstrovaly větší potřeby mezistátního spojení energetických sítí a lepší koordinaci mezi národními operátory. Liberalizace trhu elektrickou energií a plynem musí jít ruku v ruce se zajištěním férové konkurence a optimálního udržitelného využívání energetických sítí.
4. **Dohled nad vnějšími dodávkami energie** – Evropská unie musí uzavřít strategická partnerství s hlavními dodavateli energií jako je Rusko a země Blízkého východu. Zároveň musí podporovat dialog se sousedními státy s cílem integrace jejich energetických sítí pro zajištění vyšší bezpečnosti dodávek.

Důležitou úlohu v otázce zajištění bezpečnosti dodávek energie v EU hraje návrh směrnice týkající se opatření na ochranu bezpečnosti dodávek elektrické energie a investic do infrastruktury KOM(2003) 740, který je součástí **„energetického balíčku“ z prosince 2003**, jímž Komise reagovala na výpadky v dodávkách elektrické energie v tehdejším létě.

Jejím cílem je **podpořit investice do evropského energetického sektoru** jak pro posílení konkurence, tak pro pomoc při prevenci výskytu výpadků dodávek elektrické energie. Návrh zdůrazňuje potřebu vytvoření dostatečného legislativního rámce pro zajištění ochrany bezpečnosti dodávek elektrické energie a pro zabezpečení adekvátní úrovně vzájemného propojení mezi členskými státy prostřednictvím transparentních a nediskriminačních politik. Všechny tyto aspekty jsou nezbytnou podmínkou pro efektivní fungování konkurenčního vnitřního trhu s elektrickou energií. V současné době prochází návrh směrnice standardním legislativním procesem.

V otázce zabezpečení vnějších dodávek energie má klíčový význam **rozvíjení dobrých partnerských vztahů s energeticky bohatými zeměmi**. V tomto kontextu je **klíčovým partnerem Rusko**, které do EU dodává polovinu spotřebovaného zemního plynu, čtvrtinu spotřebované ropy a třetinu spotřebovaného uranu.

Spolupráce s Moskvou se vyvíjí v rámci **Energetického dialogu EU-Rusko**, který oficiálně odstartoval v roce 2000. Cílem dialogu je zajištění **bezpečnosti dodávek** energetických surovin, rozvoj spolupráce v oblastech úspor energie, racionalizace výroby, budování dopravní infrastruktury, podpory investic a rozvoje napojení energetických sítí. Každý rok vychází zpráva o dosažení pokroku v energetickém dialogu těchto dvou velmocí; poslední byla zveřejněna letos v říjnu.

Součástí strategie zajištění bezpečnosti dodávek elektrické energie je i **zesílení vztahů se státy jihovýchodního Balkánu**. Spolupráce v této oblasti probíhá v rámci tzv. Aténského procesu a vyvrcholila v říjnu letošního roku, kdy EU a osm států jihovýchodní Evropy (Albánie, Bosna, Bulharsko, Chorvatsko, Makedonie, Rumunsko, Srbsko, Kosovo a Turecko) podepsaly dohodu, která vytváří **regionální energetický trh v souladu s evropskou komunitární**

legislativou (jak v oblasti energetiky, tak i např. životního prostředí). Jedná se o první krok směrem k integraci energetického trhu jihovýchodní Evropy do jednotného vnitřního trhu EU. V Aténách podepsaná dohoda předpokládá liberalizaci trhu elektrickou energií a plynem v tomto regionu do roku 2008.

6. Zlepšení vztahu mezi energetickou politikou a oblastmi životního prostředí a výzkumu

Energetická politika není pouze o otázkách zajištění bezpečnosti dodávek. Její součástí jsou i **cíle ochrany životního prostředí**. Prvotním dokumentem je zde tzv. **Kjótský protokol** (viz box). Nejvýznamnějším nástrojem plnění Kjótského protokolu je pak **Evropský systém obchodování s emisemi skleníkových plynů**, jenž upravuje **směrnice 2003/87/ES** o vytvoření systému pro obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů ve Společenství.

Systém platí **od začátku ledna letošního roku** a je v něm zapojeno cca. **12 tisíc evropských průmyslových závodů** v energetice a energeticky náročných oborech. Schéma obchodování s emisemi umožňuje společnostem překračujícím stanovené cíle na vypouštění CO₂ do atmosféry **zakoupit povolenky na vypouštění od společností, které naopak vypouští méně**, než by dle emisního plánu mohly. Ty tak mohou investice do „zelenějších“ technologií lépe zhodnotit a napomoci Evropské unii jako celku v plnění Kjótského protokolu. V případě, že společnosti na vypouštěné emise nemají povolenky, platí **pokutu 40 euro za každou tunu** (od začátku roku 2008 se zvýší na 100 euro). Rozpis počtu povolenek pro jednotlivé podniky určuje **národní alokační plán**, který pro každou zemi zvlášť podléhá schválení Evropskou komisí.

Zpočátku schéma zahrnuje pouze emise **oxidu uhličitého CO₂**, avšak přepokládá se, že zanedlouho se omezení bude týkat všech šesti skleníkových plynů. Rovněž se v poslední době otevřela debata o **zapojení aerolinek** do celého systému, které se sice na emisích skleníkových plynů podílejí pouze ze 3 %, ale podíl se dynamicky zvyšuje.

BOX: Kjótský protokol

Kjótský protokol k Rámcové úmluvě OSN o změně klimatu byl přijat na konferenci v japonském Kjótu v prosinci 1997. Protokol je zaměřen na stanovení redukčních emisních cílů smluvních států a způsoby jejich dosažení. Požaduje, aby do prvního kontrolního období (2008-2012) snížily emise skleníkových plynů nejméně o 5,2 % v porovnání se stavem v roce 1990. Pro každou zemi přitom platí jiné redukční cíle. Pro státy EU to je 8 % (např. pro USA 7 % a pro Rusko 0 %).

Jako skleníkové plyny protokol uvádí oxid uhličitý CO₂, metan CH₄, oxid dusný N₂O, hydrogenované fluorovodíky (HFCs), polyfluorovodíky (PFCs) a fluorid sírový (SF₆). Aby Kjótský protokol vstoupil v platnost, musí ho ratifikovat alespoň 55 zemí, jejichž podíl na znečišťování světového ovzduší tvoří minimálně 55 %. To se naplnilo v únoru letošního roku, kdy k protokolu přistoupilo Rusko.

Energetická politika je rovněž úzce **spojena s politikou výzkumu**. Generální ředitelství EK pro energetiku a dopravu sdílí odpovědnost za řízení Rámcových programů pro výzkum a technologický rozvoj. Aktuálně je důraz kladen na podporu technologického rozvoje v energetice a zvyšování energetické účinnosti. V tomto kontextu je třeba podtrhnout důležitost výstavby **Mezinárodního termonukleárního experimentálního reaktoru**, který by měl být schopen vyrábět energii z mořské vody a s jeho výstavbou se počítá ve Francii. Projektu se kromě Evropské unie zúčastní i Japonsko, USA, Rusko, Čína a Jižní Korea a odhaduje se, že v průběhu příštích 30 let spolyká náklady ve výši 10 mld. euro.

Budoucí výzkum v energetice Evropské unie podstatně ovlivní podoba připravovaného **7. rámcového programu pro výzkum a technologický rozvoj**. Konečná podoba programu, který se bude vztahovat k období 2007 až 2013, ještě není známa a bude se odvíjet od dohody o celé sedmileté finanční perspektivě. Nicméně ve výzkumu energetiky jsou navrženy tyto priority:

- **energetická účinnost a obnovitelné energie,**
- **čisté uhelné technologie,**
- **zacházení s jaderným odpadem.**

Cílem by mělo být nabídnout průmyslové sféře takové pobídky, aby se podílela na dosažení cílů evropské energetické politiky a na realizaci mezinárodních závazků typu Kjótského protokolu. Zároveň by měla průmyslu EU pomoci udržet a posílit **vůdcovskou pozici na globálním trhu**.

Aktuální 6. rámcový program pro výzkum a technologický rozvoj, který pokrývá období 2002 až 2006, se v energetickém výzkumu zaměřuje na **obnovitelné zdroje, energetickou účinnost a alternativní paliva** včetně těch na bázi vodíku.

Přehled veškeré legislativy upravující energetickou politiku Evropské unie naleznete zde:

http://europa.eu.int/eur-lex/lex/cs/repert/chap_12.pdf

Služby České spořitelny

Program Finesa – FINancování Energii Spořících Aplikací

Česká spořitelna ve spolupráci s Mezinárodní finanční korporací (IFC - International Finance Corporation) vytvořila speciální program pro financování energeticky úsporných projektů a výstavbu obnovitelných zdrojů energie.

Česká spořitelna nabízí investiční úvěr s částečnou garancí IFC až do výše 50 % úvěru. Díky této garanci mají klienti výrazně jednodušší přístup k finančním zdrojům. Pro Českou spořitelnu tato bankovní garance přináší možnost zpřístupnit financování širšímu množství projektů, umožňuje zvýšit úvěrovou angažovanost klienta a snížit administrativní náklady klienta spojené s oceněním a případnou aktivací ostatních zajišťovacích instrumentů.

V rámci energeticky úsporných projektů jsou pro poskytnutí úvěru vhodní následující klienti: průmyslové a zemědělské podniky, firmy z oblasti energetických služeb a energetických technologií, provozovatelé energetických provozů, ale i provozovatelé nákladní a hromadné osobní dopravy.

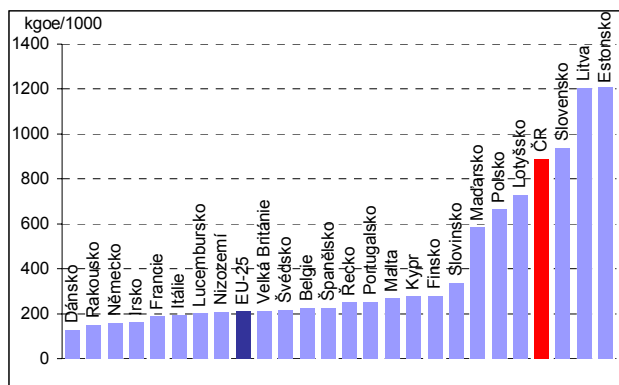
Energeticky úsporné projekty

Za vhodné projekty se považují takové, které vedou ke zvýšení efektivity výroby, distribuce a spotřeby energie. Konkrétně se může jednat o účinnější kotle a pece, kogenerační jednotky, nové rozvody tepla, tepelné izolace budov, výměny oken. Mezi vhodné projekty patří i přestavby dopravních prostředků z nafty na zemní plyn.

Přetrvávajícím negativním rysem české ekonomiky je příliš vysoká energetická náročnost HDP. Česká republika patří z tohoto hlediska mezi nejhorší země v rámci Evropské unie. Česká spořitelna se prostřednictvím programu Finesa snaží intenzivně zpřístupnit komerční financování energeticky úsporných projektů firmám a podnikatelům a zároveň přispět ke zkvalitňování a ochraně životního prostředí.

Základními kritérii pro získání investičního úvěru Finesa s garancí IFC jsou efektivnější využití energie a snížení emisí skleníkových plynů. Splnění těchto kritérií musí být potvrzeno energetickým auditem. Díky spolupráci s IFC můžeme klientům již v období přípravy poskytnout asistenci při plánování projektu. Jedná se zejména o vyčíslení energetických úspor, poradenství ve fázi přípravy projektu a v některých případech i částečnou úhradu nákladů na energetický audit.

Energetická náročnost ekonomiky v roce 2003
hrubá spotřeba v kg ekvivalentu ropy (kgoe) na 1000 EUR HDP

Pozn.: HDP je ve stálých cenách roku 1995, zdroj: Eurostat

Obnovitelné zdroje energie

Významný potenciál pro využití programu Finesa představují projekty na výstavbu obnovitelných zdrojů energie. Mezi nevhodnější patří výstavba větrných a vodních elektráren, výroba a zpracování biomasy a elektrárny na biomasu. Tržní potenciál vyplývá ze závazku České republiky výrazně zvýšit podíl energie vyráběné z obnovitelných zdrojů. V současné době činí tento podíl asi polovinu zamýšlené úrovně a to včetně velkých vodních elektráren. Zvýšení podílu bude finančně velice náročné a neobejde se bez výrazných dotací, ať již ve formě stanovení minimálních výkupních cen nebo různých dotačních programů (např. Operační program Průmysl a podnikání - OPMP). Podle pravidel EU by měl podíl obnovitelných zdrojů v Evropské unii v roce 2010 představovat alespoň 12 % veškeré spotřeby energie. Navíc se dá ze strany EU očekávat tlak na další zvyšování tohoto podílu i v následujících letech.

Pro koho program Finesa není

Klient žádající o investiční úvěr Finesa nesmí mít jako předmět podnikání provozování hazardních her, výrobu a distribuci alkoholu, tabákových výrobků nebo zbraní.

Kdy žádat o úvěr

Klient žádající o úvěr Finesa by měl mít vyjasněnou strukturu financování, zpracovaný podnikatelský plán, studii proveditelnosti a energetický audit. Obvykle Česká spořitelna vyžaduje **podíl vlastních zdrojů ve výši 10 až 30 %**. Část vlastních zdrojů může klient suplovat podřízeným úvěrem od ČMZRB.

Základem úspěšného zahájení jednání o úvěru je **kvalitně zpracovaný podnikatelský plán s jasným finančním modelem** projektu. Česká spořitelna s IFC provede standardní posouzení projektu – analýzu příjmů a nákladů záměru, analýzu toku hotovosti a schopnosti pokrýt dluh a samozřejmě analýzu rizik a ohrožení projektu. Nedílnou součástí posouzení projektu je rovněž zhodnocení technické proveditelnosti projektu.

Aby klient mohl žádat o úvěr v České spořitelně, musí již být v **pokročilé fázi povolovacích řízení** - vydané územní rozhodnutí, stavební povolení, stanovisko Ministerstva životního prostředí, předběžný souhlas rozvodné energetické společnosti s připojením k síti. Klient by měl mít smluvně vyřešenu dodávku technologie včetně záručního a pozáručního servisu. Pro úspěšné posouzení projektu je rovněž nezbytné smluvní zajištění vstupů a výstupů v závislosti na druhu projektu.

Právní rámec

Základní podmínky pro investory zvažující výstavbu výroben elektřiny z obnovitelných zdrojů **upravuje zákon č. 180/2005 Sb.** o podpoře výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů energie. Zákonem zmocněným orgánem ke stanovení minimálních výkupních cen elektřiny je **Energetický regulační úřad (ERÚ)**. V těchto dnech by měl ERÚ zveřejnit tyto výkupní ceny a tím odstartovat realizaci projektů na bázi obnovitelných zdrojů, které dosud nemohly být posouzeny a financovány právě kvůli nejistotě vyplývající z nejasné ceny vykupované elektřiny.

EU program business

Financování investičního záměru úvěrem FINESA od České spořitelny mohou klienti **bez omezení kombinovat s dotačními tituly veřejných rozpočtů** – ať se jedná o **programy ze strukturálních fondů EU** (programy Úspora energie nebo Obnovitelné zdroje energie v rámci OPPE – viz. box) nebo národní programy České republiky. Pro usnadnění přístupu k dotacím i jiným formám podpory z evropských fondů připravila Česká spořitelna pro své klienty speciální produkt – EU program business.

BOX: Opatření 2.3 OPPE: snižování energetické náročnosti a vyšší využití obnovitelných zdrojů energie:

Program Úspora energie – jedná se o podporu projektů vedoucích ke snižování energetické náročnosti v průmyslových podnicích pomocí snížení energetické náročnosti procesů spojených s výrobou, přeměnou a rozvodem energie, nových technologií zpracování energetických surovin, zavádění kombinované výroby elektřiny a tepla (kogenerace) apod;

Program Obnovitelné zdroje energie – jedná se o podporu projektů zavádění výroby elektrické energie nebo tepla z obnovitelných zdrojů energie, jako např. projekty výstavby, obnovy nebo rekonstrukce zařízení na využívání obnovitelných zdrojů energie, projekty kombinované výroby elektřiny a tepla využívající k výrobě obnovitelný zdroj energie apod.

EU program business nabízí podnikatelům a firmám komplexní podporu při získání dotace ze strukturálních fondů EU i národních titulů ČR na třech základních úrovních:

1. Informace o programech EU

Zdroje informací o dotačních titulech jsou stále značně roztržštěné. Podnikatelé a firmy nemohou ztrácet drahocenný čas prohledáváním desítek internetových stránek nebo procházením stovek dokumentů. Česká spořitelna si toho je vědoma a proto založila **Kancelář pro EU (EU Office)** nebo nabízí na svých internetových stránkách **databázi informací o EU** (<http://www.csas.cz/eu>).

2. Podpora při získání dotace

Podnikatele a firmy čeká nelehký proces, který začíná samotným výběrem vhodného dotačního titulu. V rámci tzv. **investičního auditu** specialisté České spořitelny:

- identifikují vhodný dotační titul pro konkrétní investiční záměr klienta,
- komplexně posoudí a naleznou nejvhodnější možnou strukturu financování této investice včetně zahrnutí vhodných dotačních titulů.

Tuto službu poskytuje Česká spořitelna zdarma jako součást financování investičního projektu.

Na investiční audit navazují **profesionální poradenské služby spojené s vypracováním žádosti o dotaci** či další nezbytné dokumentace od dceřiné společnosti Consulting ČS a jejích smluvních partnerů. Consulting ČS mimo jiné nabízí:

- vypracování projektové dokumentace,
- přípravu žádosti a všech jejích příloh a následnou kompletaci,
- vypracování studie proveditelnosti, Cost Benefit analýzy, logického rámce projektu a další nezbytné dokumentace pro předložení žádosti,
- organizaci výběrového řízení,
- další poradenské služby dle požadavku zákazníka.

3. Financování investičního záměru

Spolufinancování projektů žádajících o dotace z veřejných zdrojů připravují specialisté České spořitelny tak, aby plně vyhovělo obecným pravidlům dotační politiky strukturálních fondů. Rozumíme pojmům „dotace“, „uznatelné náklady“ i „ostatní náklady“ podporovaného projektu a všechny umíme finančně pokrýt. Česká spořitelna tak může **financovat až 100 % nákladů projektu** v různých variantách.

Některá pravidla dotační politiky ovlivňující financování projektu:

1. Jedno z pravidel dotační politiky, tzv. **zpětné financování**, umožňuje v drtivé většině případů proplacení dotace až po ukončení celého projektu či jeho dílčí etapy.
2. **Prokázání schopnosti financovat celý projekt** je dalším z častých požadavků dotačních programů.

Řešení České spořitelny:

Bankovní příslib slouží k prokázání připravenosti a schopnosti firmy celý projekt nebo jeho dílčí etapu financovat v době podání žádosti o dotaci. Podle požadavků konkrétního dotačního programu Vám Česká spořitelna vystaví buď **závaznou** nebo **nezávaznou variantu** příslibu.

Samotné financování projektu je možné strukturovat **ve dvou variantách** (viz obrázek):

- v rámci jednoho úvěru na dotovaný projekt použije firma dotaci buď na jeho částečné předčasné splacení a nebo dotace poslouží k dalším rozvojovým záměrům společnosti
- nebo Česká spořitelna poskytne samostatný úvěr na překlenutí dotace, který po jejím obdržení jednorázově firma splatí a samostatný úvěr na dotovaný projekt

Obrázek - varianty financování dotovaných projektů

Kombinace se zvýhodněnými produkty České spořitelny:

Speciální produkty České spořitelny jako například **programy TOP Podnik** nebo **FINESA** lze bez jakýchkoli omezení **kombinovat s dotačními tituly strukturálních fondů** a sestavit tak unikátní způsob financování projektu. Podnikatelé a firmy tak nemusejí zůstat limitováni pouze maximální výší dotace, respektive jiného zvýhodnění z podpůrných programů a získají financování investičního záměru od České spořitelny za ještě výhodnějších podmínek.

Modelový příklad - Elektřina s vůní dřeva

Investor:

Investorem je **dodavatelská firma v oblasti klasických inženýrských a energeticky úsporných celků**. Tato firma realizovala od počátku své existence řadu zakázek, jako jsou dodávky kotelen, tepelných čerpadel, výměňkových stanic, potrubních rozvodů v oblasti TZB, plynovodů a dalších. Po několika letech vývoje, řadě ověřovacích instalací a dlouhodobých provozních testech uvedla na trh agregát pro společnou výrobu elektrické energie a tepla. Jedná se o klasickou kogenerační jednotku s pístovým spalovacím motorem, avšak pracujícím na dřevní plyn, který vzniká zplyňováním obnovitelných zdrojů energie.

Východiska projektu:

Investiční záměr firmy spočíval **ve vybudování energetického bloku pro společnou výrobu tepla a elektřiny z obnovitelného zdroje** – odpadního dřeva z truhlářské výroby. Tento energetický blok je umístěn v areálu truhlářské firmy v Jihomoravském kraji. Elektrická energie je prodávána do sítě rozvodného podniku a teplo je využito k sušení dřeva a k vytápění. Realizace je vůbec prvním komerčně použitelným agregátem svého druhu v ČR.

Navržená struktura financování:

Náklady investice dosáhly přibližně 6,5 milionů korun. Struktura jejich financování byla následující:

- z vlastních zdrojů firmy 2,3 milionů korun,
- úvěr FINESA od České spořitelny ve výši 4,2 milionů korun se splatností 7 let, fixní úrokovou sazbou a možností předčasné splátky očekávané dotace.

Zhodnocení:

Na projekt firma požádala o **dotaci z programu Operační program průmysl a podnikání – opatření 2.3 – program Obnovitelné zdroje**. Dotace byla přiznána vůbec jako první schválené rozhodnutí v daném programu.

Kombinací produktu FINESA od České spořitelny obsahující garanci za úvěr a dotace z fondů EU získala firma výhodné úvěrové financování a úsporu projektových nákladů.

Sumarizace Investičního auditu:

dotační program	OPPP - Obnovitelné zdroje
speciální program ČS	EU program, program FINESA